

DAYANIKLI KENTLER REHBERİ

Hazırlayan

Ayşe Ece Durmaz

İçerik Danışmanları

Gürkan Akgün

Elif Avcı

Proje Ekibi

Anıl Kocaoğulları

Günce Beyazer

Simten Birsöz

Zelal Yalçın

Kapak

Yeşim Paktin

Tasarım

Tuğba Eksen

Yayın Tarihi

Ocak 2021

info@yereziz.org

yereziz.biz

YERELİZdernegi

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

Dayanıklı Kentler Rehberi, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği tarafından desteklenen "Dayanıklı ve Kapsayıcı Kentler için Kaynak Üretimi Projesi" kapsamında hazırlanmıştır.

Ayşe Ece Durmaz

Lisans eğitimini Koç Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde tamamladı. Türkiye'de genç işsizliği, gençlik güçlendirmesi, sosyal girişimcilik ve sosyal etki yönetimi alanlarında proje yönetimi, raporlama ve iletişim alanlarında çalıştıktan sonra İsveç Lund Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları bölümünde yüksek lisansını tamamladı. İsveç merkezli bir insani yardım ve kalkınma kuruluşunda, Afrika'da yürütülen projelerin izleme-değerlendirme çalışmalarında görev almış olan Ayşe Ece Durmaz Yerel İzleme Değerlendirme ve Uygulama Derneği'nin (Yereliz) yerel kalkınma alanındaki araştırma projelerine katkıda bulunuyor. Küçük ve orta ölçekli kurumlara hibe sağlayan ve Türkiye'de bağışçılık kültürünü geliştirmek için çalışan Sivil Toplum için Destek Vakfı'nda İletişim ve Raporlama Sorumlusu olarak çalışan Ayşe Ece Durmaz, sivil alanda gönüllü ve profesyonel olarak çalışmaya devam ediyor.

Gürkan Akgün

1 Mayıs 1984 Trabzon doğumlu Gürkan Akgün ilk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladı. 2006 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun oldu. Yine aynı üniversitenin Kentsel Planlama anabilim dalında Yüksek Lisansını tamamladı. Çeşitli firmalarda şehir plancısı olarak çalıştıktan sonra 2012 yılından itibaren Beylikdüzü Belediyesi, Plan ve Proje Müdürlüğü bünyesinde, Planlama ve Kentsel Dönüşüm Bürolarında Büro Sorumlusu olarak görev yaptı. 2016 yılından itibaren Beylikdüzü Belediyesi, Plan ve Proje Müdürlüğü görevini yürüttü. 2012-2016 yıllarında TMMOB Şehir Plancıları Odası'nda İstanbul Şube ve Genel Merkez yönetim kurullarında görev alan Akgün'ün kentsel planlama ve politika alanlarında çeşitli kitap, dergi ve gazetelerde yayımlanmış birçok makalesi bulunmaktadır. 18.07.2019 tarihi itibarıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanı olarak atanmıştır.

Elif Avcı

Bilgi Üniversitesi Psikoloji bölümünün ardından Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku, Rome Business School Siyasal Pazarlama ve Bradford Üniversitesi Barış, Dayanıklılık ve Sosyal Adalet programlarında yüksek lisanslarını tamamlayan Elif Avcı, sivil toplumda uzun yıllar gönüllü ve profesyonel olarak çalıştı. Şişli Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi'nde Sosyal Politika Uzmanı ve Şişli Kent Konseyi'nde genel sekreter olarak görev yaptıktan sonra Ekrem İmamoğlu'nun adaylık kampanyasında sosyal politikalar ekibinde yer aldı. Kurucularından olduğu Yerel İzleme Araştırma ve Uygulamalar Derneği (Yereliz) yönetim kurulu başkanlığını yürüten Avcı, aynı zamanda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde Politika Koordinatörü olarak çalışmaktadır.

Dayanıklı Kent Nedir?

1950'lerde ivme kazanan Türkiye'nin kentleşme oranı 2019 yılında %92,8'e yükselmiştir. Nüfusunun çok büyük bir çoğunluğu kentlerde yaşayan bir ülkede kentlerde yaşamın sürdürülebilir olması yaşamsal önem taşımaktadır. Kentlerin doğal ya da insan kaynaklı tehlikeler karşısında hazırlıklı olması ve bu tehlikeler yaşandıktan sonra kentin eski haline hızlıca dönebilmesi ve iyileşmesi toplumun yaşam kalitesini ve refahını yüksek seviyede etkilemektedir. Bu tehlikeler deprem, sel, toprak kayması gibi doğa olayları olabileceği gibi iklim değişikliğinin yarattığı şiddetli koşullar; nükleer, biyolojik ve kimyasal kazalar ve pandemi gibi insan kaynaklı afetler de olabilir.

Dayanıklılık (resilience), tehlikelere maruz kalınmasının ardından, bu duruma etkili bir şekilde dayanılması, durumun ekosistem, toplum ve/veya bireyler üzerinde etkilerinin en kısa sürede azaltılması ya da uyum sağlanması ve gelecekteki tehlikelerden korunması anlamına gelmektedir. Risk, *savunmasızlık* ve sürdürülebilirlik kavramları, dayanıklılık kavramı ile ilişkilidir. Ekoloji, biyoloji ve psikoloji disiplinlerinde kullanılan bu kavram son yıllarda mühendislik, ekonomi ve kent çalışmaları alanlarında da yaygınlaşmıştır. Kent çalışmalarında dayanıklılık kavramının yaygınlaşması son on yılda özellikle iklim değişikliğinin getirdiği koşullar sebebiyle kontrol edilemeyen orman yangınları, yoğun yağışların sebep olduğu sel baskınları ve toprak kaymaları, sıcak hava dalgaları ve kuraklıklar olmuştur. Her türlü tehlike karşısında yoğun ekonomik faaliyetleri ve insan nüfusunu bünyesinde barındıran kentlerin hazırlıklı olması yaşamsal önem taşımaktadır.

Birleşmiş Milletler Afet Risklerini Azaltma Ofisi'nin tanımına göre; *kentsel dayanıklılık*, herhangi büyüklükteki insan yerleşimleri olan kentsel sistemlerin bir tehlike ile karşılaştığında kendini sürdürülebilirlik kapasitesidir. Dayanıklı bir kentsel sistem, kent sakinlerinin yaşamlarını korumak ve iyileştirmek, kentin gelişme ve kalkınma kazanımlarını güvence altına almak ve yatırım yapılabilir bir ortamı teşvik etmek üzere doğal ya da insan kaynaklı, ani veya zamana yayılmış tehlikeleri değerlendirmeli, tehlikelere dair planlama yapmalı ve gerektiğinde bu durumlara müdahale etmelidir.

Kentsel dayanıklılık, kentsel yönetişimin stratejik düzeyinde bütünleştirici, çözüm odaklı, yönlendirici ve dönüştürücü bir kavramdır:

- Ortak bir anlayış ve stratejik bir gündem geliştirmek için farklı departmanlar arasında hedefler ve eylemler arasında bağlantı kurmayı kolaylaştırır.
- Savunmasızlık ve risk faktörleri için sistematik çözümler arar.
- Sürdürülebilirlik ve uyum sağlama gibi dayanıklılık niteliklerini içeren yeni planlama yaklaşımları geliştirmeyi gerektirir.
- Sosyal, ekolojik, ekonomik ve kurumsal sistemlerdeki koşulları karşılıklı öğrenme ile karşılığında güçlü yanlar ve kırılganlıklar hakkında kentsel politika geliştirir.
- Sosyal kırılganlıkların ve sosyal sorunların üstesinden gelmek üzere daha derinlemesine anlaşılması için katılımçılık ve yönetişimi destekler.

Neden Dayanıklı Kentlere İhtiyacımız Var?

Yerel yönetimler ve karar vericiler, doğal veya insan kaynaklı küçük ve orta ölçekli tehlikelerin etkisiyle ve daha seyrek olarak büyük ölçekli tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır. İklim değişikliği ve aşırı hava olayları kentlerin tehlikelere ve risklere maruz kalma oranını artırmıştır. Bu noktada üzerine düşünülmesi gereken konu ise çeşitli yatırım kararlarının çevresel değişiklikler yaratabileceği ve bu faktörler hesaba katılarak hareket edilmediği takdirde, artan riske katkıda bulunabileceği gerçeğidir. Afetlerde yerel yönetimler, geniş kapsamlı sorumlulukları olan ancak bunlarla başa çıkmak için görece yetersiz kapasiteleri olan ilk müdahale hattıdır. Yerel yönetimler; afet riskini öngörme, yönetme ve azaltma, erken uyarı sistemleri kurma veya bunlara göre hareket etme ve belirli afet yönetimi yapıları oluşturma konusunda eşit derecede ön saftadır. Çoğu durumda, yerel yönetimlerin bu zorluklarla mücadele etme kapasitesini artırmak için yetki, sorumluluk ve kaynak tahsislerinin gözden geçirilmesi gerekir.

Doğa olayları veya insan kaynaklı tehlikeler kendi başlarına bir afet ya da risk değil zarar verme potansiyeline sahip olaylardır. Bu tür olaylar belirleyici politikalar, eylemler, uzmanlar ve yerel paydaşların aktif katılımıyla ele alınabilecek insani ve kentsel savunmasızlığın bir sonucu olarak afet haline gelir. Dayanıklı bir kent ve toplum ise afetlere hazırlıklı olarak gerektiğinde kendini yeniden inşa edebilir. Afetlerin "doğal olmadığını" anlamak için risk unsurlarını dikkate almak önemlidir. Risk, tehlikenin (örneğin bir toprak kayması, deprem, sel veya yangın), insanların ve varlıkların tehlikeye maruz kalmasının ve maruz kalan nüfus veya varlıkların savunmasızlık durumunun bir yansıması olarak ortaya çıkar.

Tehlike x Savunmasızlık x Maruz kalma = RISK

Bu denklemdeki faktörler statik değildir. Tehlikeleri ve maruz kalma sıklığını öngörmek ve savunmasız kalan alanları belirlemek afet risklerini azaltır. Afet riskinin azaltılması, dayanıklı bir kent oluşturma yolunda atılan ve hayatları, mülkleri, geçim kaynaklarını, okulları, işletmeleri ve istihdamı koruyan bir yatırımdır.

Küresel iklim krizinin nedeniyle gelecekte daha sık maruz kalacağımız öngörülen tehlikeler kentsel riskleri arttırmaktadır. Hem dünyada hem Türkiye'de yükselişte olan kentsel nüfus göz önüne alındığında kentsel planlama ve dayanıklı kentler oluşturma süreçleri birbirinden ayrı düşünülemez. Kentsel planlama çalışmaları dayanıklı kentler yaratma vizyonu ve bütüncül bir bakış açısı ile tasarlanmalıdır. 2019 yılı için %92,8 olarak açıklanan kentsel nüfus göz önüne alındığında, hâlihazırda var olan kentsel yapının afetlere nasıl dayanıklı hale gelebileceği, kentsel planlama ve kentsel dönüşüm süreçlerinde net bir biçimde ortaya konulmalıdır. Kentsel planlama çalışmalarının bir parçası olan kentsel dönüşüm projeleri, çok paydaşlı ve katılımcı bir süreç sonucunda oluşturulan kent dayanıklılığı vizyon ve eylem planı ile içkin olmalıdır.

Dayanıklı Kentler Oluşturma Süreci

Dayanıklı Kentler'de risk yönetimi konusunda güçlü liderlik ve koordinasyon vardır, sorumluluklar açıkça belirtilir. Bu liderlik ve koordinasyon, etkili paydaş katılımını, iyi tanımlanmış politikaları ve stratejileri, görev dağılımını, iletişim kanallarını ve etkili risk yönetimini kolaylaştıran mekanizmaları içerir.

Dayanıklı Kentler'de, yerel yönetimler tehlikeler hakkında her zaman güncel bilgilere sahiptir. Risk değerlendirmeleri; kentsel planlama, kentsel yatırımlar ve uzun vadeli kalkınma için dayanıklılığı güçlendirmek için bir temel olmak üzere düzenli olarak hazırlanır

Dayanıklı Kentler'de, dayanıklılık faaliyetlerini destekleyecek tamamlayıcı ve teşvik edici bir finansal planlama yapısı.

Dayanıklı Kentler'de, kentsel planlama dezavantajlı gruplara odaklanılarak ve güncel risk bilgilerine dayalı olarak gerçekleştirilir. Fiziksel ve insani kayıp riskini etkili bir şekilde azaltmak için gerçekçi ve risk uyumlu bina düzenlemeleri uygulanır.

Dayanıklı Kentler'de, kentin sınırları içindeki ve çevresindeki doğal ekosistemler, koruyucu işlevlerini sürdürmek ve korumak üzere doğal tampon bölgeler olarak tanımlanır ve korunur.

Dayanıklı Kentler'de, dayanıklılık ile ilgili sorumlulukları ve görevleri olan tüm kurumlar bu gereklilikleri yerine getirmek için ihtiyaç duydukları kaynaklara sahip olacak biçimde güçlendirilir.

Dayanıklı Kentler'de, toplumsal yardımlaşma ve hemşerilik anlayışı eğitim ve iletişim kanalları aracılığıyla güçlendirilir.

Dayanıklı Kentler'de tehlikeli ve riskli durumlarda temel kentsel hizmetlerin devam etmesini sağlamak için kritik altyapıyı korumak ve geliştirmek için bir strateji vardır.

Dayanıklı Kentler'de, hazırlık planlarının oluşturulması ve düzenli olarak güncellenmesi, erken uyarı sistemlerine bağlanması ve kamu hazırlık tatbikatları ile acil durum ve yönetim kapasitelerinin artırılması ile etkin afet müdahalesi sağlanır.

Dayanıklı Kentler oluşturmak riskleri tanımlama, savunmasızlığı ve dolayısıyla riski azaltma, acil durumlar hazır olma, kentleri risklere uyum kapasitesini arttırmayı gerektirir. Bu rehber yerel yönetimlerin kentlerde olumsuz koşullar ve tehlikelere hazırlık olma ve hızlı iyileşebilme kapasitesini güçlendirmek üzere hazırlanmıştır.

Eylem Planı Nedir?

Eylem planı, bir stratejik planın uygulanabilirliğini artırmaya yönelik faaliyetleri, bu faaliyetlerden sorumlu ve ilgili birimler ile bu faaliyetlerin başlangıç ve bitiş tarihlerini içeren planıdır. Dayanıklı kentler amaçlayan yerel yönetimler, bu konudaki hedeflerini belirlemelidir. Bu hedefler kent paydaşlarının katılımı ile oluşturulmalı ve önceliklendirilmelidir ve kentin stratejik planı ile örtüşmelidir. Hedeflerinizi oluştururken SMART (Specific, Measurable, Attainable, Relevant, Timely) ölçütü göz önüne almak faydalı olacaktır.

Spesifiklik: Hedefleriniz yeterince net ve anlaşılır olmalıdır.

Ölçülebilirlik: Hedeflerinizdeki ilerlemeyi izleyebilmek için ölçülebilir göstergeler dâhil edilmelidir.

Ulaşılabilirlik: Hedefleriniz sahip olduğunuz kaynaklar ile hayata geçirilebilir.

Alakalık: Hedefleriniz stratejik plan ve kent paydaşlarının öncelikleri ile uyumlanmalıdır.

Zamanındalık: Hedeflerinizin bir zaman planı ve bitiş tarihi olmalıdır.

Hedefleri gerçekleştirmeye yönelik tüm görevleri, teslim tarihlerini ve sorumlu birimleri/kişileri EK-1'deki tablo içine doldurarak bu sürece başlayabilirsiniz.

Tüm görevli birimlerin bu süreçten haberdar olduğundan ve eylem planına erişimi olduğundan emin olmak önemlidir. Bu şekilde herkes rollerinin ve sorumluluklarının farkında olacaktır. Daha büyük ve daha karmaşık görevlerle karşılaşmanız durumunda, bunları yürütmesi ve yönetmesi daha kolay olan daha küçük görevlere bölmek uygun olacaktır.

Bazı hedefler, diğer hedefleri engelleyebileceğinden ya da daha önce yapılması gerektiğinden öncelik sıralaması yapmanız gerekebilir. Eylemlerin son tarihlerini eklenmeli ve gerçekçi olduklarından emin olunmalıdır. Bitiş tarihlerine karar vermeden önce görevin kapsamını anlamak için bunu gerçekleştirmekten sorumlu kişiye danışılmalıdır.

Gerekli kaynaklara sahip olduğunuzdan emin olmak, eylemleri tamamlamak için oldukça önemlidir. Kaynak belirleme aşaması bütçenizi de belirleme sürecini içermelidir. Her eylemin gerçekleşmesi için bütçesini belirlenmelidir.

Eylem planı hazırlandıktan ve uygulamaya konulduktan bir süre sonra, kaydettiğiniz ilerlemeleri değerlendirmek için izleme değerlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Tamamlanan eylemlerde hedef giden yolda nasıl ilerlediğinizi inceleyerek güncel ya da ileriye yönelik planlarda iyileştirmeler ve güncellemeler yapmanız mümkün olacaktır.

Dayanıklı Kent Eylem Planı Hazırlama Süreçleri

Afet riskinin azaltılması, afet riskini azaltmaya yönelik planları belirlemek, değerlendirmek ve geliştirmek için sistematik, çok yönlü ve pro-aktif bir yaklaşım gerektirir. Yerel yönetimler, dayanıklı kentler oluşturmak için eylem planı hazırlamak ve uygulamak üzere Dayanıklılık Oluşturma Döngüsü'ndeki 5 adımı takip edebilir:

1. Dayanıklı Kente Giriş: Organizasyon Yapısı ve Hazırlık
2. Kentin Risk Analizi ve Savunmasız Alanlar
3. Dayanıklı Bir Kent için Eylem Planı Oluşturmak
4. Eylem Planının Finanse Edilmesi ve Uygulanması
5. Dayanıklılık Eylem Planının İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

Not: Bu bölümde, önceki sayfadaki beş adım ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

1. Dayanıklı Kente Giriş: Organizasyon Yapısı ve Hazırlık

Yerel yönetimlerin ve karar vericilerin, kent dayanaklığını geliştirmek için afet riskinin azaltılmasına yatırım yapmanın önemini kavrayarak, bu konuyu kentin sürdürülebilir kalkınma stratejisinin ve stratejik planının bir parçası olarak görmeleri gerekir. Bu farkındalık, kurumsal hedef belirlemenin hazırlanmasına zemin hazırlayacaktır. Ancak afet risk yönetimi, tüm farklı paydaşların ortak çabasını gerektiren karmaşık bir süreçtir. Yerel yönetimler tüm konuları tek başlarına ele alamazlar. Çeşitli paydaşların; finansman, veri ve bilgi birikimi, insan kaynakları ve profesyonel hizmetler açısından desteğine ve katılımına ihtiyaç duyulabilir. Özel sektör, akademik kuruluşlar, sivil toplum ve diğer paydaşlar afet riskinin azaltılmasına önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Direnç oluşturmak için ortaklıklar geliştirmek şarttır. Yerel yönetim karar vericilerinin, akademisyenlerin, özel sektörün ve yerel yönetim içindeki toplumun katılımını kolaylaştırmak önemlidir. Karar vericilerin, tehlike anında ve afetler karşısında herkesin maruz kalabileceği riskleri azaltmaya katkıda bulunabilmesi için etkili ortaklıkları kolaylaştırmaları beklenir. Tüm paydaşlar belirlendikten sonra katılımcı süreçler belirlenir. Böylece Dayanıklılık Oluşturma Döngüsü planlanmaya ve operasyonel hale getirilmeye hazır olacaktır.

Kurumsal Yapıyı Hazırlayın ve Farkındalığı Artırın

Aksiyon 1: Yerel yönetimlerin karar vericileri dayanıklılık oluşturmanın önemi hakkında bilgilendirilir. Karar vericileri, kentin sürdürülebilir kalkınma stratejisinin ve stratejik planının ayrılmaz bir parçası olarak afet riskini azaltmaya yatırım yapmayı seçer. Bir ekip oluşturarak ve özel bir bütçe ayırarak bu konuda bir taahhüt verir.

Aksiyon 2: Afet riskini azaltmaya yönelik yasal çerçeve ve dayanıklılık oluşturma gündemi oluşturulur; gerekirse dayanıklılığa ilişkin bir politika benimsemek üzere belediye meclisi aracılığıyla yasal politika çerçevesi geliştirilir.

Aksiyon 3: Dayanıklılık oluşturma gündemine liderlik etmek üzere teknik bir birim veya ekip oluşturacak kişiler belirlenir.

Aksiyon 4: Afet riskini azaltma ve kent dayanaklığına dair kamuoyu oluşturmak için paydaşlar ile iletişime geçilir.

Paydaşları Belirleyin, Rol ve Sorumlulukları Tanımlayın ve Katılımcı Sürecini Geliştirin

Aksiyon 1: Dayanıklılık oluşturma sürecine dâhil olacak kamu kurumları, meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşlar ve üniversiteler gibi kilit paydaşlar belirlenir ve paydaşlar bir araya getirilir. Afete dayanıklılığın çeşitli yönleriyle ilgili sorumluluklar tanımlanır.

Aksiyon 2: Süreci uygulamak için iç ve dış paydaşlardan oluşan bir kurul oluşturulur

Aksiyon 3: Sektörel veya tematik çalışma grupları belirlenir.

Aksiyon 4: Buna göre kentin ihtiyaçları, öncelikleri ve şehir kaynaklarını hakkında fikir alışverişinde bulunulur.

Aksiyon 5: Farklı paydaşların katılımı ve bilgi paylaşımını arttırmak için mekanizmalar oluşturulur.

2. Kentin Risk ve Dayanıklılık Analizi

Afet risk yönetimine yönelik politika ve uygulamaların, savunmasızlık, kurumsal ve toplumsal kapasite, kişilerin ve varlıkların savunmasızlıkları, afet özellikleri ve çevre açısından afet riskinin anlaşılmasına dayanması gerekir. En yüksek riske maruz kalan topluluklar ve varlıkları göz önüne alarak afet riskini azaltmak için önerilen stratejileri kaynak oluşturmak üzere etkili bir risk değerlendirmesi yapılmalıdır. Risk değerlendirmesi, afet riskini azaltma eylem planlarının ve kaynak tahsisinin geliştirilmesi için bir temel sağlar.

Şehrin riskleri hakkında bilgi edinin ve gerekli risk değerlendirmelerini yapın.

Aksiyon 1: Potansiyel tehlikelere ilişkin geçmiş afet verileri toplayın ve analizini yapın. Afet verilerinde doldurulması gereken boşlukları belirlemek için daha önce yapılmış çalışmalar ve değerlendirmeler de dâhil olmak üzere şehrin mevcut riskleri hakkında bilgi toplayın ve bu verileri sistematik hale getirin.

Aksiyon 2: Risk analizine hazırlamak üzere kente dair temel değerlendirme çalışması (baseline study) gerçekleştirin.

Aksiyon 3: Farklı paydaşları dâhil ederek, kentin uzun vadeli planlarında göz önüne alınması gereken kent çapında tehlikelere maruz kalma ve savunmasızlığı belirlemek için mevcut ve gelecekteki tehlikelerin analizini yapın.

Aksiyon 4: Gelecekteki risk seviyeleri ve kentsel dinamikler için kentin sınırları dışındaki riskleri ve iklim değişikliğinin etkilerini göz önünde bulundurarak, tanımlanmış tüm tehlikelere ve kademeli etkilere dayalı risk değerlendirmeleri geliştirin. Yerel paydaşların risk değerlendirmeleri yapmasını sağlayın.

Aksiyon 5: Çok paydaşlı katılım yoluyla risk değerlendirmelerini düzenli olarak güncelleyin.

Dayanıklılık Durumunun Değerlendirilmesi

Yerel yönetimler, risk değerlendirmesi yapıldıktan sonra çevresel faktörleri dikkate alarak ve yerel paydaşların katılımı kent dayanıklılığı konusunda güçlü ve zayıf yönlerini belirlemeli ve bir değerlendirme raporu hazırlamalıdır. Yerel yönetimler, aşağıdaki stratejiyi kullanarak risk azaltma ve direnç geliştirme ilerlemelerini gözden geçirmek için bu araçları kullanabilir:

Eksiklikleri ve güçlü yönleri analiz edin ve bir dayanıklılık değerlendirme raporu hazırlayın.

Aksiyon 1: Güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri (GZFT Analizi) belirleyerek şehir genelinde durumun dâhili ve harici bir analizini yapın.

Aksiyon 2: Afet riski azaltma ve risklere karşı dayanıklılık oluşturmak için kilit paydaşları, kaynakları ve kapasiteleri analiz edin.

Aksiyon 3: Risk değerlendirmelerine dayalı bir taslak değerlendirme raporu hazırlayın ve sonuçları ilgili tüm paydaşlara iletin.

Aksiyon 4: Paydaşların yorumlarını ve tavsiyelerini de dahil ederek, tüm yerel yönetim birimlerinin planlama ve strateji süreçleri için afet risklerini ve etkilerini bir karar alma unsuru olarak entegre etmesi için mekanizmalar geliştirin.

Aksiyon 5: Risk Değerlendirme Raporu'nu yayınlayın ve bu konudaki iletişim çalışmalarını ile toplumu bilgilendirin.

3. Dayanıklı Bir Kent için Eylem Planı Oluşturma

Risk değerlendirme uygulamasının bulgularına dayalı olarak, yerel yönetimler dayanıklılık kavramlarını planlara entegre eden yerel düzeyde bir eylem planı geliştirmelidir. Afet Riski Azaltma Eylem Planı, bir şehrin dayanıklılığını desteklemeye yönelik önemli bir araçtır ve ulusal ve yerel düzeydeki afet riski azaltma hedefleri, göstergeleri ve kalkınma amaçları ile uyumlu olmalıdır. Eylem planı; faaliyetleri, zaman çerçevesini, uygulama için sorumlu kurumları/birimleri, operasyonel düzenlemeleri, finansman yöntemini, beklenen etki düzeyini ve izleme ve değerlendirme için önerilen faaliyetleri bünyesinde barındırmalıdır. Eylem planı, önerilen risk azaltma faaliyetlerinin başarısını ölçmek için temel performans göstergelerini de içermelidir. Eylem planının geliştirilmesine tüm paydaşları dâhil edilmesi ve paydaşların sorumluluklarının açıkça tanımlanması önemlidir.

Eylem planının hedeflerini tanımlayın.

Aksiyon 1: Şehrin dayanıklılığını geliştirmede hem kısa hem de uzun vadeli hedefleri vurgulayan, zaman çerçevelerini, uygulama ve izleme mekanizmalarını ve finansman seçeneklerini açıkça gösteren bir afet riskini azaltma ve dayanıklılık eylem planı tasarlayın.

Aksiyon 2: Plan için temel eylemleri ve öncelikleri belirleyin.

Aksiyon 3: Eylemlerin her biri için, beklenen tamamlanma süresini, sorumlu birimleri/kişileri, temel performans göstergelerini ve izleme ve değerlendirme kriterlerini belirleyen ayrıntılı bir plan geliştirin.

Aksiyon 4: Eylem planının tüm unsurlarını şehrin stratejik planına dâhil edin.

Aksiyon 5: Afet riski azaltma ve dayanıklılık eylem planındaki hedeflere ulaşmak için paydaşların rollerini ve sorumluluklarını ana hatlarıyla belirtin.

Aksiyon 6: Eylem planını ilgili tüm paydaşlara sunun ve onları önerilen faaliyetler ve beklenen sonuca ulaşmadaki rolleri ve sorumlulukları hakkında bilgilendirin.

Aksiyon 7: Kent sakinlerinin planın içeriğinden haberdar olmasını sağlamak için eylem planını yayınlayın ve bu konuda iletişim çalışmaları gerçekleştirin.

Eylem planına geniş paydaş katılımını ve planın toplumsal sahiplenilmesini sağlayın.

Aksiyon 1: Paydaşların planı sahiplenmesini destekleyecek resmi ve gayri resmi kurumsal mekanizmalar oluşturun.

Aksiyon 2: Afet riskinin azaltılmasının faydalarını teşvik etmek için farkındalık çalışmaları düzenleyin ve planın uygulanması için yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde ortaklıklar ve ittifaklar kurun.

Aksiyon 3: İlgili tüm paydaşları dâhil ederken, kararlaştırılan programa göre eylem planında belirtilen faaliyetleri uygulayın.

Afet Risklerinin Azaltılması ve Dayanıklılık Eylem Planı

Madde 1: Dayanıklı bir kent için organize olun. Güçlü liderlik ile koordinasyon ve sorumlulukların net olduğu bir organizasyon yapısı oluşturun. Riskleri azaltmayı stratejik planın her etabında göz önünde bulundurulması gereken çok önemli bir prensip olarak belirleyin.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

Madde 2: Mevcut ve gelecekteki risk senaryolarını belirleyin. Tehlikeler ve güvenlik açıklarına ilişkin güncel veriler oluşturun. Katılımcı süreçlere dayalı risk değerlendirmeleri hazırlayın ve bunları kentsel gelişimi ve uzun vadeli planlama hedefleri için temel olarak kullanın.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

Madde 3: Dayanıklı bir kent için finansal kapasiteyi güçlendirin. Afetlerin önemli ekonomik etkilerini anlayarak ve değerlendirerek bir mali plan hazırlayın. Dayanıklılık faaliyetlerini desteklemek için finansal mekanizmalar belirleyin ve geliştirin.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

Madde 4: Dayanıklı kentsel gelişim ve tasarımı öncelleyin. Özellikle dezavantajlı ve kırılgan nüfusa odaklanarak güncel risk değerlendirmelerine dayalı şehir planlaması gerçekleştirin. Gerçekçi ve riske uyumlu bina yönetmeliklerini uygulayın.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

Madde 5: Doğal ekosistemlerin sunduğu koruyucu işlevleri geliştirmek için doğal tampon bölgeleri koruyun. Şehir coğrafyası içindeki ve dışındaki doğal ekosistemleri tanımlayın, koruyun ve risk azaltma için kullanımlarını iyileştirin.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

Madde 6: Kentsel paydaşların kurumsal kapasitelerini gözden geçirin. Kentsel dayanıklılık konusundaki boşlukları tespit etmeye ve güçlendirmeye yardımcı olmak için devlet kuruluşlarının, özel sektörün, akademinin, meslek örgütlerinin ve sivil toplum kuruluşlarının risk azaltma konusundaki kurumsal kapasitelerini değerlendirin.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

Madde 7: Toplumsal dayanıklılık kapasitesini dikkate alın. Çeşitli katılım araçları ile toplumsal yardımlaşma kapasitesini belirleyin ve güçlendirin.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

Madde 8: Temel kent hizmetleri için altyapı dayanıklılığını artırın. Kritik altyapının korunması, geliştirilmesi ve bakımı için strateji geliştirin. Gerektiğinde risk azaltıcı altyapı çalışmaları yapın.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

Madde 9: Etkili bir afete hazırlık ve afet müdahalesi planı hazırlayın. Hazırlık planları oluşturun ve düzenli olarak güncelleyin. Erken uyarı sistemleriyle bağlantı kurarak acil durum yönetimi kapasitelerini artırın. Herhangi bir felaketten sonra, etkilenen nüfusun ihtiyaçlarının yeniden yapılanmanın merkezine yerleştirildiğinden emin olun. Etkilenen nüfusun, evleri ve geçim kaynaklarının yeniden tesis etmesine gereken desteği verin.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

Madde 10: Tehlike ve afetler sonrası iyileşmeyi hızlandırın ve daha iyi inşa edin. Afet sonrası iyileşme, rehabilitasyon ve yeniden inşa stratejilerini, uzun vadeli planlama ile uyumlu ve iyileştirilmiş bir kent ortamı vizyonu ile oluşturun.

Öncelik	Hedef / Çalışma Alanı	Eylem	Çıktı & Gösterge	Süre	Sorumluluk Sahibi Birim/Kişi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

4. Dayanıklı Bir Kent için Eylem Planı Oluşturma

Tek başına bir eylem planı hazırlamak, uygulanmasını sağlamak için yeterli değildir. Eylem planında belirlenen dayanıklılık önlemlerini, eylem ve faaliyetlerini uygulamak ve devamlılığını sağlamak için stratejik ve uzun vadeli yatırımlar dâhil gerekli kaynakların kullanılması gerekmektedir. Birçok yerel yönetim, finansal kısıtlamalar nedeniyle risk azaltma girişimlerine etkili bir şekilde katkıda bulunmayı son derece zor bulabilir. Çoğu durumda, şehirler sınırlı kaynaklarını diğer önceliklere tahsis etmek zorunda kalırlar ve bu da afet riskini azaltma önlemleri için sınırlı finansal kaynak ayrılmasına neden olur. Yenilikçi finansman seçeneklerini keşfetmek de dâhil olmak üzere risk azaltmayı finanse edecek stratejileri belirlemek ve geliştirmek önemlidir. Dayanıklıya dair planların, mevcut kaynaklardan karşılanması için strateji planlamasına dâhil edilmesi çok önemlidir. Eylem planını uygulamanın başarılı bir şekilde yürütülmesi için geniş bir paydaş katılımı ve planın paydaşlar arasında sahiplenilmesine yönelik somut adımlar atmak gereklidir.

Eylem planının uygulanmasını takip etmek amacıyla dijital proje yönetim araçlarını kullanmak faydalı olabilir. Böylece çok paydaşlı bir uygulama olan eylem planında için önceliklerin doğru uygulandığı ve atılması gereken adımların zamanında atıldığına dair çıktılar elde edilir. Proje yönetim araçları, çalışma birimlere veya kişilere görev atamaları yapabilen, mevcut işlerin durumlarının takip edilebildiği, çalışanların birbirlerine dosya gönderimi yapabildikleri ve genel olarak işlerin takip edilerek yönetilmesini sağlayan üretkenlik uygulamaları ya da yazılımlarıdır. Proje araçları, dijital ortamda, eylem planının uygulanmasını uzun süreli olarak takip edilebilmesini sağladığı için yapılan çalışmaları takip etmenizi kolaylaştırır. Bunu yanı sıra tek, bir platform üzerinden görev ataması yapılabilir ve kişilerin mevcut iş yükleri görülerek ilerleme seviyelerini takip edebilirsiniz.

Afet riskini azaltma ve dayanıklılık eylem planını uygulamak için bir bütçe oluşturun ve kaynakları harekete geçirin.

Aksiyon 1: Kısa, orta ve uzun vadeli öncelikler ve faaliyetler için bir uygulama stratejisi geliştirin. Bu uygulamaların, bütçe tahsisini kolaylaştırmak için kentin stratejik planlama ve uygulama programlarının gerekli bölümlerine dâhil edin.

Aksiyon 2: Eylem planının uygulanmasına yönelik tüm kent kurumlarının, aktörlerin ve paydaşların sorumluluklarını ve rollerini açıkça tanımlayın.

Aksiyon 3: Eylem planını uygulamak için öncelikleri göz önünde bulunduran bir operasyonel bütçe hazırlayın.

Aksiyon 4: Eylemlerin, projelerinin ve faaliyetlerin uygulanması için gerekli mekanizmaları oluşturun. Kaynakların ve finansman yönetiminin seferber edilmesini teşvik edin.

Aksiyon 5: Eylem planında belirlenen afet riski azaltma faaliyetlerini finanse etmek için kamu-özel ortaklıkları veya çeşitli finansman mekanizmaları dâhil olmak üzere özel sektör yatırımını artırma seçeneklerini araştırarak risk azaltma ve dayanıklılığı finanse etmek için yenilikçi stratejiler belirleyin.

Eylem planına geniş paydaş katılımını ve planın toplumsal sahiplenilmesini sağlayın.

Aksiyon 1: Paydaşların planı sahiplenmesini destekleyecek resmi ve gayri resmi kurumsal mekanizmalar oluşturun.

Aksiyon 2: Afet riskinin azaltılmasının faydalarını teşvik etmek için farkındalık çalışmaları düzenleyin ve planın uygulanması için yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde ortaklıklar ve ittifaklar kurun.

Aksiyon 3: İlgili tüm paydaşları dâhil ederken, kararlaştırılan programa göre eylem planında belirtilen faaliyetleri uygulayın.

Aksiyon 4: İlgili paydaşların planın uygulanmasından haberdar olmalarını sağlamak ve paydaşların desteği ile planın başarılı bir şekilde uygulanmasının önündeki tüm engelleri aşmak için düzenli toplantılar düzenleyin.

Aksiyon 5: Planın uygulanması ile ilgili gelişmeleri ulusal düzeydeki afet riski azaltma ve dayanıklılık paydaşları ile paylaşın. Eylem planının ulusal düzeyde onaylanması, uygulamayı sağlamak için mali ve teknik desteği kolaylaştıracaktır.

5. Dayanıklılık Eylem Planının İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

İzleme ve Değerlendirme adımı, afet riskini azaltmayı ve şehir dayanıklılığını artırmayı amaçlayan eylem planının ayrılmaz bir parçasıdır. Belirlenen hedeflerle uyumu sağlamak için düzenli takiplere ihtiyaç vardır. İzleme değerlendirme çalışmaları kalite, maliyet ve zamanla ilgili hususları kapsamalıdır. Böylece planı uygulama noktasındaki ilerlemeler anlaşılır ve gerekli yerlerde geliştirmeler yapma fırsatı doğar. İzleme ve değerlendirme aynı zamanda eylem planında oluşturulan performans göstergeleri aracılığıyla şehir dayanıklılığı geliştirme çabalarının başarısını değerlendirmek ve etkilerini ölçmek için de kullanılabilir. İzleme değerlendirme çalışmaları haricinde etkiyi ölçmek, beklenen ölçek ve biçimde bir tehlike atlattılması gereklidir. Bu nedenle, etki ve başarıyı ölçmek için izleme ve değerlendirme araçları geliştirmek çok önemlidir.

Eylem planını izleyin, takip edin ve değerlendirin.

Aksiyon 1: Afet riskini azaltma ve dayanıklılık faaliyetlerinin ve projelerinin performansını ölçmek için kapsamlı bir izleme ve değerlendirme planı oluşturun. İzleme ve değerlendirme planı, izleme yapılacak alanları ve sorumlu departmanları tanımlamalıdır.

Aksiyon 2: Plan kapsamında yapılan çalışmaları değerlendirmek için izleme ve değerlendirme araçları ve yaklaşımları geliştirin. Araçlar ve yaklaşımlar, belirlenen süreleri, kalite standartlarını, maliyet hedeflerini, sürdürülebilirlik ve çevre hedeflerini, etki seviyesini ve eylem planında tanımlanan diğer tüm performans göstergelerini dikkate almalıdır.

Aksiyon 3: Sonuçları ve en iyi uygulamaları diğer yerel yönetimler arasında ve ulusal düzeyde ara platformlarına aktarmak için yerel düzeyde bir raporlama sistemi oluşturun.

Aksiyon 4: İzleme ve değerlendirme araçlarını yerel koşullara uyacak şekilde özelleştirin ve ulusal düzey gereksinimlerle uyumluluğu sağlayın.

Aksiyon 5: İlgili tüm paydaşların katılımını sağlayan ve teşvik eden bir geri bildirim platformu ve/veya mekanizması tasarlayın.

Aksiyon 6: İzleme ve değerlendirme çıktılarına ve paydaş geri bildirimlerine dayanarak eylem planını revize edin.

Eylem planını yaygınlaştırın.

Aksiyon 1: Yerel düzeyde ilerlemeyi düzenli olarak gözden geçirin ve bilgileri ulusal ölçekteki kamu kurumları paylaşarak ulusal ve bölgesel ilerleme incelemelerine katkıda bulunun.

Aksiyon 2: Yerel yetkilileri, toplumu ve farklı aktörleri plandaki ve uygulamadaki gelişmeler ve başarılar hakkında bilgilendirmek için iç ve dış paydaşlara yönelik iletişim stratejileri geliştirin.

Aksiyon 3: Yerel liderlerin ve toplumun öneri ve yorum sağlamasına olanak tanıyan iletişim mekanizmaları oluşturun.

Kaynaklar

- How To Make Cities More Resilient A Handbook For Local Government Leaders, Jerry Velasquez ve .. Abhilash Panda, 2017
<https://www.eird.org/camp-10-15/docs/handbook-for-local-government-leaders.pdf>
- Urban Resilience: A Concept For Co-Creating Cities Of The Future, The Resilient Europe, 2016
https://urbact.eu/sites/default/files/resilient_europe_baseline_study.pdf
- İSTAMP İstanbul Afet Müdahale Planı, Prof. Dr. Mikdat Kadiođlu, 2014
https://www.ipkb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/ISMEP2_ISTAMP-1.pdf
- Disaster Resilience Scorecard for Cities, United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR), 2017
https://www.unisdr.org/campaign/resilientcities/assets/toolkit/Scorecard/UNDRR_Disaster%20resilience%20%20scorecard%20for%20cities_Preliminary_English.pdf

Dayanıklı Kentler ile ilgili ayrıntılı bilgi ve araçlara ulaşmak için aşağıdaki linklere göz atabilirsiniz:

1. Making Cities Resilient 2030 Campaign:
<https://www.unisdr.org/campaign/resilientcities/>
2. İstanbul Valiliđi Proje Koordinasyon Birimi İSMEP Rehber Kitapları:
<https://www.ipkb.gov.tr/e-kutuphane-kategorisi/ismep-yayinlari/ismep-rehber-kitaplari/>
3. Future Proofing Cities: Strategies To Help Cities Develop Capacities To Absorb Future Shocks And Stresses
https://www.resilientcity.org/site/ywd_craigapplegath/assets/pdf/future_proofing_cities_toolkit_by_craig_applegath_2012-03-01sm.pdf
4. UN Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR) Knowledge Sharing Platform:
<http://resiliencetools.net/>
5. UN Habitat Urban Resilience Hub:
<https://urbanresiliencehub.org/>
6. Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the resilience of nations and communities to disasters:
<https://www.undrr.org/publication/hyogo-framework-action-2005-2015-building-resilience-nations-and-communities-disasters>
7. The Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030:
<https://www.undrr.org/implementing-sendai-framework/what-sendai-framework>
8. Global Facility for Risk Reduction and Recovery-City Resilience Program:
<https://www.gfdrr.org/en/crp>

YEREL İZLEME ARAŞTIRMA VE
UYGULAMALAR DERNEĞİ

 info@yereviz.org

 [yereviz.biz](https://www.facebook.com/yereviz.biz)

 [YERELİZderneği](https://twitter.com/YERELİZderneği)